

ANTHROPOSOFICKÉ VŮDČÍ MYŠLENKY

SPÁNEK A BDĚNÍ VE SVĚTLE PŘEDCHOZÍCH ROZPRAV

Rudolf Steiner

Spánek a bdění byly v rámci anthroposofických rozprav často pojednávány z nejrůznějších hledisek. Ale porozumění pro životní skutečnosti toho druhu je třeba prohlubovat vždycky znova, když bylo zkoumáno něco jiného z bohatství kosmických skutečností. Výklad o tom, že Země je zárodkem nově vznikajícího makrokosmu, poskytuje pro úvahy o spánku a bdění takovéto možnosti prohloubeného porozumění. V bdělém stavu žije člověk v myšlenkových stínech, vrhaných odumřelým světem, a v podnětech vůle, do jejichž vnitřní podstaty svým obyčejným vědomím nevidí právě tak jako do dějů hlubokého, bezesného spánku.

Když se tyto podvědomé volní impulzy vlévají do myšlenkových stínů, vzniká svobodně se uplatňující vědomí o sobě. V tomto vědomí o sobě žije „já“. Když člověk prožívá v tomto stavu své okolí, prostupují jeho vnitřní citění mimozemské, kosmické impulzy, které z pradávne kosmické minulosti zasahují do přítomnosti. Člověk si to neuvědomuje. Každá bytost si může být vědoma jenom toho, v čem má účast vlastními odumírajícími silami; nemůže si být vědoma sil růstu, které oživují samu tuto bytost. Tak člověk prožívá sám sebe, při čemž ztrácí z duchovního pohledu to, co je základem jeho vnitřní bytosti. Ale právě díky tomu je s to cítit se během bdělého stavu cele v myšlenkových stínech. Žádný záblesk nového života nebrání vnitřnímu bytí v účasti na odumřelém světě. Ale tomuto „životu v odumřelém“ se uzavírá podstata existence Země, že je totiž zárodkem nového vesmíru. V bdělém stavu člověk nevnímá Zemi, jaká je; uniká mu její počínající kosmický život.

Tak žije člověk v tom, co mu dává Země jako základ a předpoklad jeho vědomí o sobě. Ve věku rozvoje jáství vědomého si sama sebe ztrácí člověk ze svého duchovního pohledu skutečnou podobu svých vnitřních impulzů a současně i skutečnou podobu svého okolí. A právě tím, že se vznáší nad existencí světa, prožívá člověk existenci svého já, prožívá se jako bytost vědomou si sebe. Nad ním mimozemský kosmos, pod ním v okruhu Země svět, jehož podstata mu zůstává skryta; mezi oběma zjevení svobodného „já“, jehož podstata se rozzařuje v plném lesku poznání a svobodné vůle. Jinak se to má ve stavu spánku. Během spánku žije člověk svým astrálním tělem a svým já v zárodečném životě budoucí Země. Když je pohřžen do bezesného spánku, působí v jeho okolí nejintenzivnější „tíhnutí k životu“. Také sny jsou prochnuty tímto životem, ne však tak silně, aby je člověk nemohl prožívat v jakémisi polovědomí. V tomto polovědomém zahledění na sny je možné vidět síly, jimiž je lidská bytost formována z kosmu. Když se z temnoty spánku rozsvětlí sen, je možné vidět, jak se do éterného těla vlévá oživující astrální substance. V tomto rozsvětlení myšlenka ještě

žije. Teprve po probuzení se jí zmocňují síly, kterými odumírá, kterými se mění ve stín.

Tato souvislost mezi představami snů a myšlenkami v bdělém stavu je významná. Člověk *myslí* týmiž silami, jimiž roste a žije. Jenomže, má-li být myslitelem, musí tyto síly odumřít.

Tady je bod, z něhož může vzejít správné porozumění, proč člověk uchopuje skutečnost myšlením. Ve svých myšlenkách má mrtvý obraz toho, co jeho samotného utváří z kosmické skutečnosti prosceně životem.

Mrtvý obraz: tento mrtvý obraz je však výsledkem činnosti největšího malíře, samotného kosmu. Tomuto obrazu sice chybí život. Kdyby nechyběl, nemohlo by se rozvíjet já. Ale v tomto obraze je obsažen veškerý obsah vesmíru v celé své nádheře. Do té míry, jak to bylo tehdy v souvislosti příslušného výkladu možné, poukázal jsem na tento vnitřní poměr mezi myšlením a skutečností světa už ve své „Filosofii svobody“. Stalo se tak na tom místě, kde mluvím o tom, že z hlubiny myslícího já k hlubině skutečnosti přírody vede most.

Proto spánek zhasí obyčejné vědomí, protože vede do klíčího života Země, rozvíjejícího se a rašícího do budoucího makrokosmu: Odstraní-li se tato zhasějící působnost imaginativním vědomím, nemá už lidská duše před sebou Zemi s ostrými obrysy říše nerostné, rostlinné a živočišné. Místo toho se před ní rozkládá živý děj, který se zažehuje v oblasti Země a odtud plane do makrokosmu.

Jde o to, že se člověk v bdělém stavu musí s existencí svého vlastního já vyčlenit z existence světa, aby dospěl ke svobodnému vědomí sebe sama. Ve stavu spánku se potom zase sjednocuje se světovým bytím.

V současné kosmické chvíli vesmírného vývoje to je rytmus lidské existence; v něm se střídá existence vyčleněná z „nitru“ světa, ale provázená prožitkem vlastní bytosti, a existence v „nitru“ světa se zatemněním vědomí o vlastní bytosti.

Ve stavu mezi smrtí a novým narozením žije já člověka v nitru bytostí duchového světa. Do jeho vědomí nyní vstupuje všechno, co se během pozemského bdělého života vymykalo jeho vědomí. Zjevují se mu makrokosmické síly počínajíc jejich plným životem v pradávne minulosti až do jejich odumřelé podoby v přítomnosti. Zjevují se mu ale rovněž síly zemské, jež jsou zárodkem rodícího se makrokosmu. A člověk hledí do svých spánkových období, jako během pozemského života hledí na Zemi ozářenou Sluncem.

Jenom díky tomu, že makrokosmos v současné podobě se stal něčím odumřelým, může lidská bytost v životě mezi smrtí a novým narozením zakoušet život, jenž proti bdělému pozemskému životu znamená procitnutí vyššího druhu. Procitnutí, jímž se člověk stává schopným pracovat naplno s těmi silami, které se ve snu projevují prchavým vzplanutím. *Tyto* síly vyplňují celý vesmír. Prostupují vším. Z nich vyjímá lidská bytost impulzy, ze kterých si při sestupu na Zem vytváří tělo, ono veliké umělecké dílo makrokosmu.

Co ve snu zasvítává jako neosvětleno sluncem, to žije v duchovém světě prostoupeno proudícím jasem duchového slunce, a čeká, až bytostí vyšších hierarchií nebo člověk je přivolají ve své činnosti věnované vytváření bytostí.

V Goetheanu, leden 1925.

Další vůdčí myšlenky pro Anthroposofickou společnost, rozesílané z Goetheana

1. V bdělém stavu se člověk, aby mohl prožívat sebe v plném, svobodném vědomí o sobě, musí zřici toho, aby prožíval pravou podobu skutečnosti ve vlastním i

přírodním bytí. Pozvedá se z moře této skutečnosti, aby ve stínových myšlenkách učinil *vlastní já* prožitkem skutečně *vlastním*.

2. Ve stavu spánku se člověk účastní života zemského okolí; ale tento život zhasí jeho vědomí o sobě.
3. Ve snění probleskuje do polovědomí vesmírné bytí nabitě silami, z něhož je utkána bytost člověka a z něhož si člověk, když sestupuje z duchového světa, tvoří své tělo. V pozemském životě je toto silami nabitě vesmírné bytí umrtvováno až do podoby myšlenkových stínů, protože jenom tak může sloužit za základ člověku vědomému si sebe sama.